

MĚSTSKÉ DIVADLO
MLADÁ BOLESLAV

Milan Uhde & Miloš Štědroň

BALADA PRO BANDITU

Milan Uhde & Miloš Štědroň

BALADA PRO BANDITU

úprava textu a režie: Petr Veselý
úprava hudby a hudební nastudování: Vladimír Nejedlý
dramaturgie: Miroslav Ondra
scéna: Milan Popelka
kostýmy: Zuzana Mazáčová
choreografie: Martin Pacek
pohybová spolupráce: Petr Nůsek A.R.G.O.
asistentka režie: Lenka Švolíková
hudební příprava: Linda Winterová

---

v inscenaci jsou použity úryvky hry Williama Shakespeara
Macbeth v překladu Milana Lukeše a S. S. Sushiho.

OSOBY A OBSAZENÍ:

Stará čarodějnice, ale také Baba, Vageryčová	Ivana NOVÁČKOVÁ
Mladá čarodějnice, ale také Eva, Eržika	Nina HORÁKOVÁ
Morana, ale také Mara	Alena BAZALOVÁ j. h.
Nikola Šuhaj	Petr MIKESKA
Derbak	Martin HRUBÝ
Oreb Danko	Ivo THEIMER
Derbaková	Karolina FRYDECKÁ
Danková	Dagmar TEICHMANNOVÁ
Velitel četníků	Roman TEPRT
Četník Bouda	Miroslav BABUSKÝ
Lazar Mageri	Radim MADEJA
Starý Drač	Petr BUCHÁČEK
Andrej Drač	Václav ŠANDA

Dračová
Laco Totín
Rotmistr Kubeš
Uhrin
Jejku Horbasa
Jura Šuhaj

četníci

Hudební skupina NEUE MÄDCHEN:
housle

basová kytara
klávesy

kytara a klarinet
bicí
violoncello

---

představení řídí: Michal Kopčan
text sleduje: Anna Knopová

Premiéra 17. října 2014 v 19.00 hodin na Velké scéně MDMB.

Eva REITEROVÁ
Luděk JIŘÍK
Petr PROKEŠ
Michal KOPČAN
Pavel NEDVĚD
Ondřej BREJCHA j. h. nebo
Milan LIGAČ j. h.
David HAVLÍK, Marek VOLNÝ,
Alexander BELIAKOV

Zuzana ŠPALOVÁ nebo
Helena KOKŠOVÁ
Staňýk JIRÁNEK
Svatopluk KŮRKA nebo
Lukáš JANATA
Petr PROKEŠ
Martin ČECH
Simona NOVÁKOVÁ nebo
Anežka KYSELKOVÁ

PRAVDIVÝ PŘÍBĚH NIKOLY ŠUHAJE

NIKOLA ŠUHAJ (nebo spíš Mykola Sjuhaj, Микола Петрович Сюрай, Miklós Szuhaj) se narodil 3. dubna 1898 v Nižní Koločavě - místní část Suchar (dnešní Ukrajina) Petrovi a Hafii Šuhajovým.

V roce 1917 narukoval k 85. uherskému pluku. Na frontu se však nikdy nedostal; zběhl a do konce první světové války se skrýval v okolí Koločavy v údolí Terebly u Dragova směrem na Chust v jeskyních. Nebyl sám, vojenských zběhů se tam ukrývalo více. Po konci války se vrátil do Koločavy a oženil se s Eržikou Dračovou, kvůli níž utekl z vojny. Rok a půl vydržel žít jakž takž spořádaně, byť v nuzných poměrech té doby. Postupně byl pronásledován uherskými, rumunskými a poté, co byla Podkarpatská Rus v roce 1919 přičleněna Malou Saint-Germainskou smlouvou k ČSR, i československými četníky.

Proto, když v roce 1920 Nikola opět přestupuje zákon, zprvu si neví československé četnictvo rady a zdá se, že tyto skutečnosti dokonce ignoruje. Nikola je jednou dopaden a zatčen. A tu se různý výklad, jak se Nikola dostal na svobodu: buď závodčího, který konal ostrahu cely uplatil nebo zabil. Jisté je to, že se dostal na svobodu a zorganizoval kolem sebe celou zbojnickou tlupu. Když se množí krádeže a olupování, četnictvo ve spolupráci s armádou rozhodne o razantním zákroku. Zde vidí možnost demonstrovat svou moc v nově nabytém území. Nikola se pohybuje v okolí Koločavy, mezi lidmi schází málokdy, ale díky svým kumpánům má přehled o tom, co se děje. Na mušku si bere zámožné lidi, zejména židovské ob-

chodníky. Krade zboží a peníze. Daleko, daleko je u něj do romantické představy, že bohatým bral a chudým dával.

S jídlem roste chuť a Nikola si bere se skupinou na mušku i kostely. Tato skutečnost je v oblasti, kde je v lidech víra hluboce zakořeněna, velmi nezvyklou. V průběhu zboje se k Nikolovi přidává i jeho mladší bratr Jura. Ten se zdá být horším a mnohem více krvežíznivým než jeho bratr.

Celá zbojnická historie se udála v období jen jednoho roku a něco. A přesto Nikola dokázal celý koločavský kraj držet v šachu strachem. Když onemocněl na tyfus a poslal pro lékaře do Volového (nyní Mižhir'ja), měl doktor na vybranou: buď přijdeš a vyléčíš mne, pak ti dobře zaplatím, nebo nepjijdeš a potom zemřeš a tvoje statky lehnou popelem.

Na celou akci dopadení Nikoloy bylo vynaloženo spousty prostředků a sil, jak o tom mluví historické dokumenty. Byl zapůjčen vojenský telefon a do kraje byly odveleny spousty četníků a vojska, které pročešávaly kraj. Leč marně. Nikola měl štěstí, věděl o tom, nebo mu to donesli lidé, kteří pro něj pod pohružkou pracovali.

V roce 1921 byla za jeho dopadení vypsána odměna tři tisíc korun. To byly tehdy závratné peníze, za něž se dalo na Zakarpatí koupit malé hospodářství nebo jeden až dva dobří koně! 16. srpna 1921 byl spolu se svým bratrem Jurajem zavražděn třemi svými bývalými přáteli, a to tak, že oni bývalí přátelé - členové Nikolovy bandy přinesli do lesa, kde se Nikola a Jura skrývali, vodku a opili je. Když byl Nikola a Jura opilí, umlátili je sekýrami a potom zavolali strážní oddíl, který byl Nikolovi na stopě. Četníci potom zabitého Nikolu (věk 24 let) a Juru (15,5 let) vyfotografovali na památku.

V prosinci 1921 se Eržice narodila dcera Anna, provdaná Štajerová. Eržika se záhy provdala za souseda Derbaka. Zemřela v roce 1987 a je pochována na hřbitově v Koločavě.

MILAN UHDE

SPISOVATEL, DRAMATIK, signatář Charty 77 a polistopadový politik, se narodil 28. července 1936 v Brně. Roku 1953 maturoval na gymnáziu v Krásném Poli a za pět let úspěšně zakončil studium na Masarykově Univerzitě v Brně, obor čeština - ruština. Po ukončení studia se angažuje v měsíčníku *Host do domu* jako redaktor, až do jeho zákazu roku 1970. Poté se věnuje spisovatelské dráze na plný úvazek. O dva roky později se však ocitá na listině zakázaných spisovatelů, proto začíná vydávat svá díla pod jmény jiných spisovatelů. Svě hry nejčastěji píše pro Divadlo na provázku. Spolupracoval se zahraničními rozhlasovými stanicemi a divadly. Roku 1987 publikoval hru *Prodaný a prodaná* pojednávající o osudu Karla Sabiny. Další dílo vydal až roku 1995. V roce 1989 zakládá nakladatelství *Atlantis* a stává se jeho šéfredaktorem, ale už o rok později tuto funkci přebírá jeho manželka, aby se mohl plně věnovat politice.

Roku 1990 se stává druhým polistopadovým ministrem kultury. Tento post převzal po Milanu Lukešovi. V politice zůstává až do roku 1998, kdy z ní, po rozpadu koalice odchází. V roce 2002 se stává místopředsedou Rady českého rozhlasu za ODS.

Milan Uhde napsal spoustu divadelních a rozhlasových scénářů a povídek. Například *Král Vávra* (premiéra 1964 v divadle Večerní Brno), filmový scénář *Souhvězdí Panny* (1965), rozhlasová hra *Ten, který přichází* (1968), muzikál *Balada pro banditu* (1975), *Zvěstování aneb Bedřichu, jsi anděl* (1986, uvedena 1990) Pro hudební scénu Městského divadla v Brně napsal muzikál *Nana* (2005). Za hru *Zázrak v černém domě* (premiéra 2007 v Divadle na Zábradlí) získal Cenu Sazky, Cenu Divadelních novin i Cenu Alfreda Radoka.

MILOŠ ŠTĚDROŇ

SE NARODIL 9. února 1942 v Brně mezi samými hudebníky.

Maturoval na Jedenáctileté střední škole v Brně v ulici Tábor. V letech 1959 až 1964 studoval muzikologii a bohemistiku na Filosofické fakultě University J. E. Purkyně v Brně a současně pracoval jako asistent v hudebně historickém oddělení Moravského muzea a vedl Malé divadlo hudby. Dále pokračoval studiem skladby a hudební teorie na Janáčkově akademii múzických umění. Výrazně se začal uplatňovat jako skladatel. Získal místo v Ústavu hudební vědy Filosofické fakulty UJEP a po úspěšné habilitaci byl na již přejmenované Masarykově univerzitě jmenován profesorem.

Prof. PhDr. Miloš Štědroň, CSc. je autorem hudby k mnoha činohrám a filmům, spolupracuje mj. s brněnským Divadlem Husa na provázku a dalšími předními českými a slovenskými divadelními scénami. Komponuje orchestrální, komorní a vokální koncertní skladby a hudbu pro lidové nástroje. V koncertní tvorbě, často inspirované folklorem a hudbou starých období, zvl. gotiky a renesance, se projevila také Štědroňova důvěrná znalost technik Nové hudby z šedesátých let 20. století, jazzu a podobně. Při realizaci scénických hudeb i rozhlasových a jiných nahrávek svých skladeb často působil jako hudební režisér nebo se na nich též podílel jako dirigent či klavírista.

Štědroň je též předním hudebním teoretikem. Vyvrcholením jeho studia života a díla Leoše Janáčka se stala jeho monografie *Leoš Janáček a hudba 20. století*, dále se zabýval hudbou 16.–18. století se zaměřením na období hudební renesance, manýrismu a baroka.

BALADA PRO BANDITU

MÁLOKTERÉ DÍLKO hudebního divadla českého původu je tak všeobecně známé jako právě Balada pro banditu. Vždyť mnohé její písně se hrají u táboráku již desetiletí a snad neexistuje větší známka zlidovení, než právě to. A to mnozí dlouho nevěděli, kdo je jejím skutečným autorem. Ve své době zakázaný dramatik-disident Milan Uhde dostal od dramaturgie Divadla na provázku na výběr ze tří klasických literárních děl, a i když neměl vztah ani k jednomu, rozhodnutí nakonec padlo na Olbrachtův román Nikola Šuhaj Loupežník. Oficiálně byl pod scénářem podepsaný režisér inscenace Zdeněk Pospíšil, kterému jej Uhde tajně po částech předával, aby o tom nevěděli ani herci ani sám hudební skladatel. Premiéra se konala 7. dubna 1975 a inscenace se stala brzy nesmírně populární. Ještě větší nesmrtelnost ovšem hra získala svoji filmovou podobou. V roce 1978 ji podle „provázkové Balady“ natočil režisér Vladimír Sís. Je pozoruhodné, že další uvedení Balady pro banditu následovalo až po jedenadvaceti letech, kdy ji inscenoval Peter Gábor v Národním divadle Moravskoslezském v Ostravě (premiéra 28. září 1996). Další inscenace se pak jen hrnuly a naše mladoboleslavská Balada je v pořadí již šestnáctá! Doufáme, že i s notně aktualizovanými písňovými aranžmá, vejde dílko plné čar a kouzel do srdcí i vám; vždyť je to především o svobodě, o zbabělosti a o velké lásce Nikoly k Eržice.

KOLOČAVA

VESNICI KOLOČAVU najdete na Ukrajině (v části zvané Zakarpatská Ukrajina nebo také Podkarpatská Rus), v Mižhirsském okrese, je dlouhá asi 15 km a dnes zde žije kolem 7 000 obyvatel. První zmínky o obci pocházejí z roku 1463. Existuje řada legend o původu názvu vesnice Koločava. Nejznámější legenda vypráví, že když první obyvatelé procházeli řekou, natekla jim voda do bot a tím vznikaly zvláštní zvuky: čavk-čavk (чавк-чавк). Řece se pak začalo říkat Čavka (Чавка). Když se někdo z příchozích zeptal místních lidí, kde žijí, jejich odpověď zněla: „Kolo Čavky“ (Коло Чавки). Díky různým vlastníkům této vesnice je zde patrný zajímavý dialekt – „spatlanec“: z maďarských, českých, ruských, německých, rumunských, polských a ukrajinských slov.

UKÁZKY Z ROMÁNU IVANA OLBRACHTA NIKOLA ŠUHAJ LOUPEŽNÍK

Neboť v tomto kraji lesů, zvrásněnými horami jako kus papíru, který se chystáme hodit do kamen, žijí posud děje, jakým se bláhově usmíváme jen proto, že se u nás nestávají už po staletí... Zde žije ještě Bůh. V dusném tichu pralesů žije ještě starý Bůh země, který objímá hory a údolí, hraje si s medvědy v houštinách, laská se s kravami uprchlými od stád a miluje troubení pastýřů, svolávajících večer dobytek. Dýchá do korun starých stromů, pije dlaní z pramenů, svítí z nočních ohňů na pastvinách, chřestivě rozechvívá listí kukuřičných polí a kývá žlutými terči slunečnic. Prastarý pohanský Bůh, pán lesů a stád, který odmítá spojovat se s oním pyšně honosným Bohem, bydlícím ve zlatě a hedvábí za pestrými stěnami ikonostasů, i s oním nevrlym starcem, skrývajícím se za ošuntělými záclonkami purjochesů synagog.

Byl mír. Ale, Kriste Ježíši, byl tohle nějaký mír? A za tohle se tak úpěnlivě modlili před zázračnou ikonou? Někáký ďábel posedl lidi. Nebo se snad někde objevila nová kometa. Ale možná, že ještě nepřestala působit síla té staré. Neboť tak velkých hříchů nebylo a nemohlo býti ani mezi velkými ani mezi malými, aby Bůh neměl na všech těch bédách dosti... Jednoho dne, koncem října, když již Koločava ležela pod sněhem, počínali se domů trousiti chlapi. Někteří se zbraněmi, jiní bez nich, ale všichni zarostlí, zavšivení a zlostní. Také si představovali mír jinak. A rozhodně nečekali, že prvním pocitem jejich žen bude zděšení, že na ten soudek zelí a hrstku bramborů, které sklidily ze zahrad, přibývá ještě jeden chřtán.

Vedoucí provozu: Jiří Rendvanský, jevištní mistr: David Havlík, světla: Pavel Jareš, Ivo Zethner a Lukáš Hladký, zvuk: Jan Kubín a Zdeněk Sedlář, garderoba: Helena Fukárková, Eva Nováková a Jitka Postránecká, vlásenky: Jarmila Urbanová a Marie Drahozailová, rekvizity: Vladislav Jirků, stavba: Božek Rochovanský, Lukáš Vopravil, Petr Zelený, Jakub Pánek, Marek Volný, Martin Kraus, Alexandr Beljakov a Jiří Pilař.

Dekorace vyrobily: dílny MDMB – Josef Kindl, truhlářské práce – Michal Rendvanský, kašérské práce – Ivo Plass, zámečnické práce – Josef Vávra a zámečnictví Hlaváč Mladá Boleslav, kostýmy ušili: Zdeněk Pscheidt a Zdena Krnáčová.

Zřizovatelem divadla je město Mladá Boleslav
Inscenace vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury ČR
a Středočeského kraje

Vydalo Městské divadlo Mladá Boleslav k premiéře hry
Milana Uhdeho & Miloše Štědroně „Balada pro banditu“
dne 17. října 2014

1. premiéra 21. sezóny
(125. premiéra samostatného MDMB).

Ředitel: Mgr. František Skřípek

umělecký šéf: MgA. Pavel Khek

Program připravil: Miroslav Ondra

Grafická úprava: Jitka Mucha-Kotíková

Foto: Martina Venígerová, foto na obálce: Petr Veselý

Tisk: Tiskárna Perfecta, Mladá Boleslav.

Veškerá práva k provozování díla zastupuje Aura-pont s. r. o.,
Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4

generální sponzor

ŠKODA

patron představení

Středočeský kraj

*Zabili, zabili
chlapa z Koločavy.
Řekněte, hrobaři,
kde je pochovaný.*

*Bylo tu, není tu,
havrani na plotu,
bylo víno v sudě,
teď tam voda bude.
Bylo tu není tu...*

*Špatně ho zabili,
špatně pochovali.
Vlci ho pojedli,
ptáci rozklovali.*

*Bylo tu, není tu,
havrani na plotu,
bylo víno v sudě,
teď tam voda bude.
Bylo tu není tu...*

*Vítr ho roznesl
po dalekém kraji.
Havrani pro něho
po poli krákají.*

*Bylo tu, není tu,
havrani na plotu,
bylo víno v sudě,
teď tam voda bude.
Bylo tu není tu...*

*Kráká starý havran,
krákat nepřestane,
dokud v Koločavě
živý chlap zůstane,
živý chlap zůstane...*

